

NÁVRH PARTNERskej DOHODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ROKY 2021 – 2027

STANOVISKO SOCIA – NADÁCIE NA PODPORU SOCIÁLNYCH ZMIEN

V Bratislave 23. novembra 2021

Nasledujúce stanovisko sa vzťahuje k návrhu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (ďalej PD) a návrhu Operačného programu Slovensko (ďalej OP SK) zo dňa 21. októbra 2021. Naše stanovisko nadväzuje na už vydané z 21. júna 2021¹, ktoré sa viazalo k návrhu PD, ktorý bol schválený vládou SR 27. apríla 2021. V lete sme sa vyjadrili k obsahovému návrhu PD, najmä cieľu 4 Sociálnejšia Európa, základným podmienkam a partnerskému princípu v eurofondoch².

Vo svojom júnovom stanovisku sme konštatovali, že Návrh PD v sociálnej oblasti pomenováva hlavné výzvy a problémy v témach, ktoré si kladie za prioritné. Predpokladané podporované aktivity a opatrenia sú vzhľadom na stručnosť dokumentu veľmi všeobecné. Tieto pozorovania platia naďalej. Bohužiaľ musíme konštatovať, že aj fakt, že očakávané výsledky nie sú kvantifikované, stále platí a teda stále nie je možné vyhodnotiť zmyslupnosť a realnosť ako alokovaných 2,16 mld. eur prispeje k naplneniu politického cieľa 4 Sociálnejšia Európa.

Upozornili sme v lete na niekoľko dôležitých vecí:

- *Považujeme za potrebné hovoriť o nastavení implementácie – napríklad príprava dopytovo-orientovaných projektov a národných projektov, výber tém a priorít. V tomto kontexte považujeme **integrováný prístup a partnerstvo**, resp. dôraz na spoluprácu, za nevyhnutný v rámci všetkých cieľov a v celom dokumente.*
- *Považujeme za nevyhnutné vytvoriť **väčší priestor na diskusiu o plnení kritérií základných podmienok, aby sme reálne vedeli vyhodnotiť, či deklarované strategické rámce plnia požadované kritéria aj s presahom na čerpanie/využitie EÚ fondov a ich implementáciu.***
- *Veľa obsahových pripomienok z okrúhlych stolov s MNO bolo presunutých na diskusiu o návrhu Operačného programu Slovensko. Preto považujeme za nevyhnutné začať diskusiu čo najskôr. Zároveň chceme upozorniť, že **partnerskú spoluprácu je potrebné kultivovať, a partnerov podporovať či vzdelávať, aby mohli počas celého procesu poskytnúť relevantné vstupy.***

¹ <https://www.socia.sk/wp-content/uploads/2021/06/SOCIA-stanovisko-PD-final.pdf>

² Nadácia SOCIA sa zapojila ešte v októbri 2020 do konzultácií s MNO k obsahovej stránke PD, ktorú spoluorganizoval ÚSV ROS, MIRRI SR a Komora MNO pri RV pre MNO (https://www.minv.sk/?ros_ptp_partnerstvo_spravy&sprava=konzultacie-o-navrhu-partnerskej-dohody-aj-so-zastupcami-obcianskej-spolocnosti). Využili sme aj možnosť zaslať pripomienky k návrhom PD a OP SK v septembri a októbri 2021 cez zástupkyňu v pracovnej skupine Partnerstvo 2020+. Podobne aj iné MNO zo sociálnej oblasti cez konzultácie opätovne organizované ÚSV ROS, MIRRI SR a Komora MNO pri RV pre MNO (https://www.minv.sk/?ros_ptp_partnerstvo_spravy&sprava=vyhodnotenie-konzultacii-so-zastupcami-kynami-mimovladnych-neziskovych-organizacii-k-navrhu-operacneho-programu-slovensko-2021-2027).

V tomto kontexte sa chceme ďalej vyjadriť k návrhom PD a OP SK zo dňa 21. októbra 2021.

1. V rámci obsahu a zamerania podpory **v rámci PD neprišlo k zásadným zmenám**. Textácia októbrovej verzie akceptovala nejaké z pripomienok členov pracovnej skupiny Partnerstvo 2020+. Táto verzia priniesla nové členenie na viacero priorít v rámci PO 4. Už v júnovom stanovisku sme vyjadrili obavy, že zvolené delenie je silne rezortné a **podľa nás návrh PD nedostatočne deklaruje potreba INTEGROVANÝCH HOLISTICKÝCH PRÍSTUPOV k riešeniu komplexných problémov z pohľadu človeka**, a tak nie je zdôraznená potreba KONTINUIITY podpory v jednotlivých životných situáciách a PRECHODE z jedného systému do druhého alebo jedného životného obdobia do iného. Predložený návrh OP SK sa tiež drží **rezortného delenia tém a len oblasť sociálnych inovácií a experimentov explicitne prináša očakávania na prepájanie rôznych systémov a rezortných politík**.
2. Z nášho pohľadu vnútorné členenie PO 4 len ilustruje, že tento politický cieľ je tak tematicky komplexný a kompetenčne podporované politiky spadajú pod štyri ministerstvá a ÚSV RK, že **stále stojí za zváženie, či by si nezaslúžil samostatný operačný program**. V prospech takého rozdelenia je aj fakt, že sa jedná vo veľkej miere o ESF+ zdroje. Doteraz bolo Slovensko v čerpaní súčasného ESF jedno z najlepších v EU. Rovnako je otázkou či nariadenia EK vo vzťahu k prípadným zmenám v operačných programoch, sú natoľko flexibilné, že Slovensko bude vedieť rýchlo reagovať na prípadné aktualizácie OP SK, keď podnety budú prichádzať zo všetkých rezortov.
3. Opätovne musíme konštatovať, že preložené návrhy **neobsahujú ukazovatele**, ale len očakávané výsledky. Upresnili sa oprávnení prijímatelia. Nie sú známe presnejšie **rozdelenia alokácií na jednotlivé priority a špecifické ciele**.
4. „Krátkosť“ textu vynútená formulárom spôsobila pri niektorých témach veľmi všeobecné formulácie a niekde sa nám zdajú až príliš úzko šité na konkrétneho prijímateľa (štát). Obava, že „čo nie je v Partnerskej dohode alebo operačnom programe, nie je možné podporiť“ vychádza zo skúseností z minulosti, keď sa vymenovanie istých aktivít považovalo za smerodajné a jediné správne, aj keď by iné aktivity tiež prispeli k naplneniu cieľa. Z tohto pohľadu je dôležité zodpovedať otázku **akú závažnosť budú mať rôzne vysvetľujúce a doplňujúce prílohy**, ktoré MIRRI vypracováva v nasledujúcich rokoch resp. pre ďalšie volebné obdobia, počas ktorých sa budú eurofondy čerpať.
5. V oblasti podpory zamestnanosti vnímame **silný dôraz na verejné služby zamestnanosti** – na jednej strane rozumiem, že služby zamestnanosti poskytované úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny sú nosnými v celom systéme, avšak zároveň vidíme, že nedokážu reagovať najmä na individuálne a často komplexné potreby znevýhodnených ľudí. Samotné MPSVR naznačuje vo svojich strategických dokumentoch silnejšiu potrebu spolupráce s neverejnými poskytovateľmi služieb zamestnanosti či poskytovateľmi sociálnych služieb. Z toho dôvodu si myslíme, že formulácie v PD aj OP SK by mali otvárať možnosti pre túto spoluprácu a nefokusovať sa len na verejné služby zamestnanosti, ale služby zamestnanosti ako také.
6. Priorita aktívneho začlenenia a dostupných služieb zahŕňa v sebe mimoriadne rozsiahlu a členitú oblasť. Jasný odkaz na podporu deinštitucionalizácie, jednoznačnejšie by sme však očakávali **výraznejšie pomenovanie podpory rozvoja služieb na komunitnej úrovni**, ktoré by mali byť prirodzenou alternatívou pre inštitučnú starostlivosť. Rovnako pre všetky cieľové skupiny je potrebné hovoriť viac o prevencii a predchádzaní krízových situácií (a to nielen v súvislosti so zdravím). V tomto kontexte by sme očakávali aj jasnejšiu reakciu na demografickú prognózu Slovenska, ktorá spomína medzi výzvami.
7. **Návrh PD opakovane využíva možnosť presunúť približne 240 miliónov eur z ESF+ do Kohézneho fondu**. Aj keď sa celková alokácia ESF+ oproti končiacemu programovému obdobiu príliš neznižila, musíme brať do úvahy, že súčasný ESF bol navýšený dodatočne na zmierňovanie dopadov pandémie. Suma 240 miliónov eur v súčasnom programovom období dokázala pokryť opatrenia terénnej sociálnej práce a iných opatrení na podporu začleňovania. Sú to presne oblasti, kde Slovensko nemá pripravené mechanizmy na systémové financovanie z verejných zdrojov. V tejto súvislosti chceme podotknúť, že čerpanie z fondu ESF patrí v slovenskom kontexte k tým lepším a v tomto programovom období nehrozil

Slovensku tzv. dekomitment. Na túto pripomienku, ktorú sme vzniesli aj v rámci pracovnej skupiny Partnerstvo 2020+, sme dostali odpoveď je zamietnutá a to z dôvodu, že je viazaná na politické rozhodnutie.

8. V rámci reakcií MIRRI SR na pripomienky k prvému návrhu znenia PD sa objavovala často formulácia „Uvedené bude podrobnejšie rozpracované v OP Slovensko“. Aj preto sme sa pri možnosti pripomienkovať návrh OP SK členmi pracovnej skupiny Partnerstvo 2020+ zamerali na obsahovú stránku návrhu OP SK. K návrhu OP SK sme v októbri 2021 pripravili celkovo 50 pripomienok a 15 otázok. Časť pripomienok sa týka upozornení na chýbajúce cieľové skupiny, upresnenie formulácií, terminologické upresnenia a podobne. Môžeme konštatovať, že v princípe všetky boli akceptované alebo čiastočne akceptované. Ďalej považujeme za dôležité ako sa nastaví model implementácie, a to najmä v oblasti prípravy výziev alebo zámerov národných projektov. Doterajšie skúsenosti nás naučili, že problémy pri implementácii projektov spôsobili, že sa aj viaceré dobré nápady nedali realizovať kvôli zle nastaveným výzvam. Tu považujeme za kľúčové, aby **diskusie s partnermi sa uskutočňovali priebežne, nielen ako možnosť pripomienkovať v podstate hotový text**, ako je to pri tvorbe OP SK, keď už prakticky nie je možné pripomienkovať logiku a štruktúru dokumentu.
9. Za nedoriešené považujeme jasné pomenovanie ako budú realizované investície implementované cez ITI v sociálnej oblasti. Či pôjde predsa len o dopytové výzvy, alebo len kľúčové investície, či pôjde o zdroje z ERDF alebo aj ESF+. Vnímame aj veľmi negatívne nastavenie zástupcov samospráv k navrhovanej alokácii a spôsobu riadenia eurofondov v regiónoch. Chceme podotknúť, že pre konečného prijímateľa a užívateľa je v princípe jedno, kto bude poskytovať podporu v regióne, ale ide najmä o to, aby dostal informácie relevantné, komplexné a v záujme napĺňania priorít IUS/UMR resp. znižovania regionálnych rozdielov.